

Област Шумен

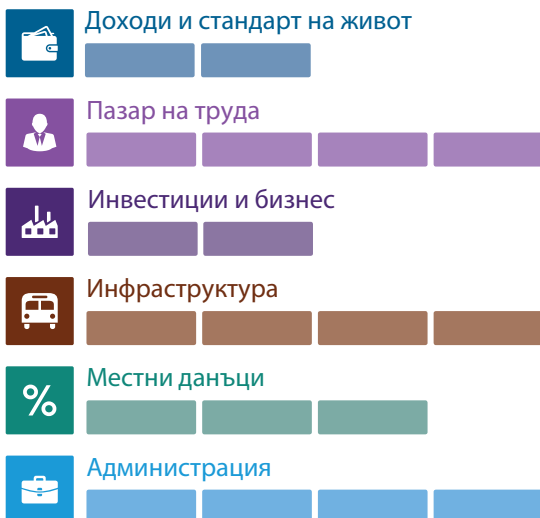
▶ Население (2023)	149 699
▶ Територия (кв.км)	3390
▶ Брой на населените места	151
▶ Дял на населението в градовете (%)	62,0

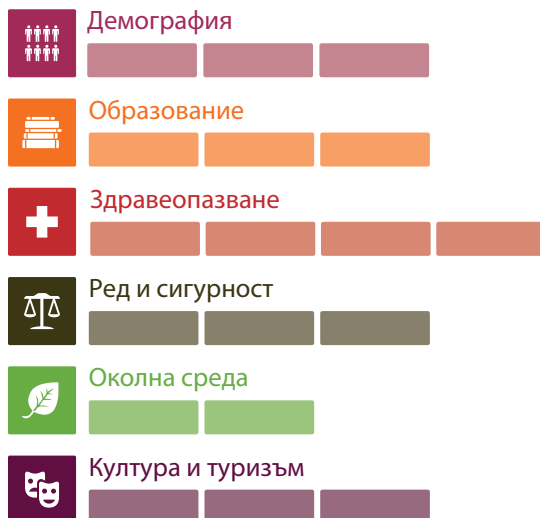
Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Шумен продължават да нарастват. Увеличението при коефициента на заетост в областта е значително и той за първи път изпреварва средния за страната. Инвестиционната активност остава сравнително ниска. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната. Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци. Рейтингът за прозрачността на органите на местното самоуправление остава значително по-висок от средния.

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната. Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на болнични легла, но използваемостта на легловата база е най-високата в страната. Натовареността на местните съдии остава слаба, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване. Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. Делът на нарушената територия е ограничен. Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Шумен продължава да нараства и достига 15,6 хил. лв. на човек от населението, отреждайки на областта място след средата на подреждането по този показател през 2022 година. Запазва се и тенденцията на увеличаване на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 688 лв. (при 784 лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява значително и остава под средната стойност за страната – 15,1% в областта при 20,6% в страната през 2023 година. Коефициентът на Джини за доходното неравенство също намалява и е трайно под средното ниво за страната.

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст е близък, но под средния за 2023 г. – 57,7% в областта при 58,5% в страната. През 2023 г. заетостта и безработицата нарастват едновременно. Увеличението при коефициента на заетост в областта е значително – с над 5 пр.п. до 76,4% – и той за първи път изпреварва средния за страната (76,2%). Коефициентът на безработица обаче също се повишава, достигайки 10,1%, и е почти двойно по-висок от средния (5,3%).

Предизвикателство пред пазара на труда в Шумен остава образователният статус на работната сила, въпреки че през 2023 г. се наблюдава значително подобрене. Делът на хората между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование намалява до 24% (при 15% в страната). Делът на висшистите пък се увеличава и достига 29% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в област Шумен остава сравнително ниска и през 2022 година. Броят на предприятията в областта е малък – 54 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват осезаемо, достигайки 2,8 хил. лв. на човек от населението, но са под средните за страната. Почти двойно е увеличението и на външните инвестиции спрямо населението, но и те остават сравнително ниски. Към края на 2022 г. преките чуждестранни инвестиции в областта достигат 1,4 хил. евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби също нараства и е сравнително висок – 35% в областта при 29% в страната. Стойността на произведената продукция достига 112,2 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. на нает в страната).

Относителният размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност се повишават до 105 лв. на човек от населението и нареждат областта на четвъртото място в страната по този показател.

Инфраструктура

Шумен е сред добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е по-висока на средната. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната – 37% (при 19% в страната) и през 2023 година. Качеството на пътищата обаче се влошава и остава под средното в страната, като делът на пътната настилка в добро състояние е 30% (при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава до 88%, но все още е малко под средния в страната (89%).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава нисък, като през 2022 г. е 58% (при 75% в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е 54% (при 67% в страната).

Местни данъци

Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци и през 2024 година. При всички разгледани местни данъци усредненото ниво в общините от областта е по-ниско от средното за страната. Най-голяма е разликата при ставките върху прехвърлянето на собственост и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Нови пазар, а най-ниски – в община Хитрино.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се свиват през 2024 г. и се изравняват със средните за страната. Намаление има и при рейтинга за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление, но той остава значително по-висок от средния – 75,8% при 69,3% в страната.

Делът на собствените приходи на общините в областта през 2023 г. остава нисък (19% при 27% в страната). Ограничено е и покритието на общинските разходи с местни приходи (53% при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население, с което компенсира изцяло неговото намаляване. През 2023 г. коефициентът на естествен прираст е $-9,1\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен и сравнително висок ($9,6\%$).

Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,0\%$ (при $4,5\%$ в страната), а този на населението над 65 години – $25,2\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението е ниска и през 2023 г. – 854 души на кв. км в урбанизираните територии при (1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Обхватът на децата в детските градини в областта нараства значително и през 2023 година. Делът им достига 91% (при 88% в страната). Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас в областта е 89% (при 90% в страната). Делът на второгодниците е равен на средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика се повишава и е сравнително високо основно заради съответствието в ниските дялове на учащите и наетите с професионална квалификация в секторите на транспорта и на хотелиерството и ресторантьорството.

Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $35,2$ т. (при $42,9$ т. в страната). На матурата по български език и литература зрелостниците от областта отново получават най-ниския резултат в страната – „Добър“ $3,84$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е вторият най-висок (след този в област Плевен) – $17,7\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите намалява до 42 на хиляда души население, но остава по-висок от средния за страната (30 на хиляда души).

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението обаче нараства и вече е над средната стойност за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1627 души (при 1701 души на лекар в страната) през 2023 година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък – 3,0 легла на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта на леглата пък е най-високата в страната – 67% (при 56% в страната).

Аптечната мрежа е сравнително ограничена.

Детската смъртност през 2023 г. се повишава, но остава под средната за страната, макар и с малко. По-ниска от средната

за страната обаче е средната продължителност на живота. Делът на здравноосигурените е сред най-високите в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местните съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване в областта и през 2023 година. Един съдия в Административния съд разглежда средно по 9,9 дела на месец (при 14,8 дела месечно на съдия в страната), а в Окръжния – 10,2 дела на месец (при 14,4 дела в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 97% (при 91% в страната), на административните – 84% (при 72% в страната), а на гражданските – 68% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността достига 9,5 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 65% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението обаче е сравнително нисък.

Околна среда ■■■■

Образуваните битови отпадъци в областта се увеличават, но остават относително малко, а управлението им се подобрява, но продължава да не е добро. През 2022 г. те са 452 кг на човек (при 488 кг на човек в страната), а сравнително малко от тях се предават за третиране и рециклиране – 52% (при 76% в страната).

Делът на горската територия е близък до средния за страната, но делът на нарушената територия е доста по-ограничен. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са сравнително малко. Шумен е сред областите с нисък обем на използването на питейна вода в домакинствата.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията на местните музеи и библиотеки продължават да нарастват и през 2023 г. и остават над средните стойности за страната. Броят на посещенията в музеите достига 1139 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 1626 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната) – една от най-високите стойности за страната. Посещаемостта на кината също се увеличава, но остава изключително ниска – 149 посещения на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Подобни са и тенденциите при театрите в областта.

Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване през 2023 г. е 12 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки са 515 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната). Малко са и реализираните нощувки през онлайн платформи на споделената икономика.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 989	15 614	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 105	16 702	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	15,4	22,5	15,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,0	57,8	57,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,9	71,3	76,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,2	9,4	10,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	27,8	26,8	23,5	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,2	24,8	29,2	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	85 114	112 201	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1897	2794	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	708	1363	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	56,7	58,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	37,6	37,8	30,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	78,1	71,7	52,6	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,1	76,5	75,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-11,7	-9,1	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	6,4	9,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,58	3,43	3,84	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	27,0	26,2	35,2	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	79,6	90,3	88,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,4	71,3	72,6	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,1	98,9	99,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1862	1705	1627	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,6	9,0	9,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	97	97	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	79	83	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	370	452	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	45	52	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	68	66	149	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	372	506	515	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.